आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा सञ्चालित नीति तथा प्रमुख कार्यक्रमहरूको २०७८ चैत्र मसान्तसम्मको

प्रगति प्रतिवेदन (सारांश)

प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

(नतिजा व्यवस्थापन महाशाखा)

सिंहदरबार, काठमाडौं

वैशाख, २०७९

विषयसूची

१. पृष्ठभूमि..१
२. क्रियाकलाप तथा माइलस्टोनको प्रगति स्थिति.. २
३. खर्च सम्बन्धी प्रगति स्थिति ३
४. क्षेत्रगत प्रगति स्थिति ४
४.१ आर्थिक क्षेत्र ४
४.२ पूर्वाधार क्षेत्र..६
४.३ सामाजिक क्षेत्र... ८
४.४ शासकीय सुधार क्षेत्र..१०
५. संक्षिप्त समीक्षा १३

१. पृष्ठभूमि

नेपाल सरकारको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम एवं वार्षिक बजेटद्वारा निर्धारित कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूलाई सम्बन्धित मन्त्रालय तथा निकायहरूबाट वार्षिक कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था गरिएको छ। मन्त्रालय तथा निकायहरूको कार्ययोजना तयार गर्दा सञ्चालन हुने क्रियाकलाप, सो क्रियाकलापसँग सम्बन्धित प्रक्रियागत तथा नतिजा समेतमा आधारित माइलस्टोन तथा सोको कार्यान्वयन पश्चात मन्त्रालय/निकायहरूले आवधिकरूपमा हासिल गर्ने नतिजा सूचकहरूको खाकासमेत निर्धारण गरिएको छ। यसरी सम्पादित क्रियाकलाप तथा माइलस्टोनको प्रगति प्रतिवेदन गर्न एकीकृत अनुगमन प्रणाली कार्यान्वयनमा ल्याइएको र सोही प्रणालीमा प्राप्त विवरणहरूमा आधारित रही आवधिकरूपमा यो प्रतिवेदन तयार गर्ने गरिएको छ।

यस प्रणालीले अनुगमन पद्धतिलाई नतिजामा आधारित बनाई लक्ष्य हासिलमा सघाउ पुर्‍याएको छ। साथै, कार्यसम्पादन गर्ने निकायहरूले विभिन्न निकायहरूमा छुट्टाछुट्टै गर्ने गरेको प्रतिवेदन समेतलाई एकै प्रणालीमार्फत् गर्ने र अनुगमन गर्ने निकायहरूले प्राप्त गर्ने सूचनामा एकरूपता कायम हुने तथा यस्ता सूचना तथा प्रतिवेदनहरू सुरक्षित रही दीर्घकालीन प्रयोगमा समेत ल्याउन सकिन्छ। यसका अतिरिक्त कार्यसम्पादनको वस्तुगत जानकारी, कार्यसम्पादनमा देखिएका समस्या र त्यसको समाधानको उपायले प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयबाट हुने अनुगमनको अनुगमन कार्यका साथै निर्णायक तहसम्म निर्णय निर्माणमा सहयोग पुगेको छ।

चालु आर्थिक वर्षको चैत्र महिनासम्ममा बजेट खर्चको स्थिति, क्रियाकलाप तथा माइलस्टोनको प्रगति स्थिति र मन्त्रालयहरूबाट चैत्र महिनासम्ममा हासिल/ सम्पादन हुनुपर्ने तर हुन नसकेका मुख्य क्रियाकलाप तथा माइलस्टोनको प्रगति समेटिएको छ। प्रतिवेदनमा प्रस्तुत गरिएका तथ्यांक एवम् विवरणहरू विषयगत मन्त्रालय/निकायहरूबाट एकीकृत अनलाईन प्रणालीमा प्रविष्ट गरिएका विवरणहरू र महालेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट प्राप्त खर्चसम्बन्धी विवरणमा आधारित छन्।

चालु आ.व. मा सरकारले अध्यादेशमार्फत् बजेट तथा कार्यक्रम घोषणा गरी कार्यान्वयनयमा ल्याइएकोमा उक्त बजेट कार्यक्रम अनुसार प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय समेत सबै मन्त्रालयहरू, राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण, लगानी बोर्डको कार्यालय र राष्ट्रिय योजना आयोगसमेत गरी ११८० क्रियाकलाप र २५७९ माइलस्टोनका साथै ३०८ नतिजा सूचकहरूमा कार्ययोजनालाई व्यवस्थित गरिएको थियो। त्यसपछि प्रतिस्थापन बिधेयक मार्फत् नयाँ बजेट तथा कार्यक्रमको घोषणा भएपश्चात कार्ययोजनालाई संशोधन गरी मन्त्रालय/निकायहरूका १२१४ क्रियाकलाप, २६३८ माइलस्टोन र ३०८ नतिजा सूचक निर्धारण गरिएकोमा राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण विघटन भई अन्य निकाय/मन्त्रालयहरूमा हस्तान्तरण भएका क्रियाकलापहरू यस एकिकृत अनुगमन प्रणालीमा अद्यावधिक भईनसकेको सन्दर्भमा यस प्रतिवेदनमा उक्त प्राधिकरणको ४७ क्रियाकलाप र ११० माईलस्टोन बाहेकका ११६७ क्रियाकलाप र २५२८ माइलस्टोनको क्षेत्रगत प्रगति र स्थिति चित्रण गरिएको छ।

२. क्रियाकलाप तथा माइलस्टोनको प्रगति स्थिति

कुल ११६७ क्रियाकलाप तथा २५२८ माईलस्टोनमध्ये चैत्र मसान्तसम्ममा ११.५७% क्रियाकलाप र १७.३२% माइलस्टोन सम्पन्न भएका छन्। चैत्रसम्म सम्पन्न हुनुपर्ने भनी निर्धारित भएका माइलस्टोनहरूमध्ये २७.२४% माइलस्टोन मात्र यस अवधिमा सम्पन्न भएका, ५३.७९% माइलस्टोन चालु अवस्थामा रहेका र १९.०३% माइलस्टोन सुरु नै हुन सकेका छैनन्। त्यसैगरी चैत्रसम्ममा प्रारम्भ भई क्रमशः निश्चित लक्ष्य हासिल गर्दै पछाडिको महिनामा सम्पन्न हुने भनी निर्धारण गरिएका माइलस्टोनहरूमध्ये ९२.२५% सुरु भएका छन् भने ६.९५% सुरु हुन सकेका छैनन्। चैत्र मसान्तसम्म सुरु वा सम्पन्न हुनुपर्ने कुल २२२७ माइलस्टोनको १५.६७% सुरु नै हुन सकेका छैनन्। क्रियाकलाप र माइलस्टोनको कार्यान्वयनको प्रगति स्थितिलाई क्रमशः तालिका -१ र तालिका -२ मा प्रस्तुत गरिएको छः-

तालिका -१

कुल क्रियाकलापहरूको स्थिति

कुल संख्या	२०७८ चैत्रसम्म		
	सम्पन्न भएका	चालु	सुरु नभएका
११६७	१३५	८७५	१५७
प्रतिशत	११.५७%	७४.९८%	१३.४५%

(स्रोतः एकीकृत अनुगमन प्रणाली)

तालिका -२

कुल माइलस्टोनहरूको स्थिति

कुल संख्या	२०७८ चैत्रसम्म							सुरु वा सम्पन्न हुनुपर्ने मध्ये सुरु नभएका (कुल)
	सम्पन्न हुनुपर्ने	सम्पन्न हुनुपर्ने मध्ये			सुरु हुनुपर्ने (पछाडिको महिनामा सम्पन्न हुने)	सुरु हुनुपर्ने (पछाडिको महिनामा सम्पन्न हुने) मध्ये		
		भएका	चालु	सुरु नभएका		सुरु भएका	सुरु नभएका	
२५२८	१६०८	४३८	८६५	३०६	६१९	५७१	४३	३४९
प्रतिशत		२७.२४%	५३.७९%	१९.०३%		९२.२५%	६.९५%	१५.६७%

(स्रोतः एकीकृत अनुगमन प्रणाली)

मन्त्रालय तथा निकायहरूले चैत्र महिनासम्म सुरु वा सम्पन्न गर्नुपर्ने क्रियाकलाप तथा माइलस्टोनको प्रगति प्रतिशत लेखाचित्र-१ मा प्रस्तुत गरिएको छः-

लेखाचित्र-१

कुल क्रियाकलाप तथा समीक्षा अवधिमा सम्पन्न वा सुरु हुनुपर्ने माईलस्टोनहरूको चैत्रसम्मको प्रगति स्थिति

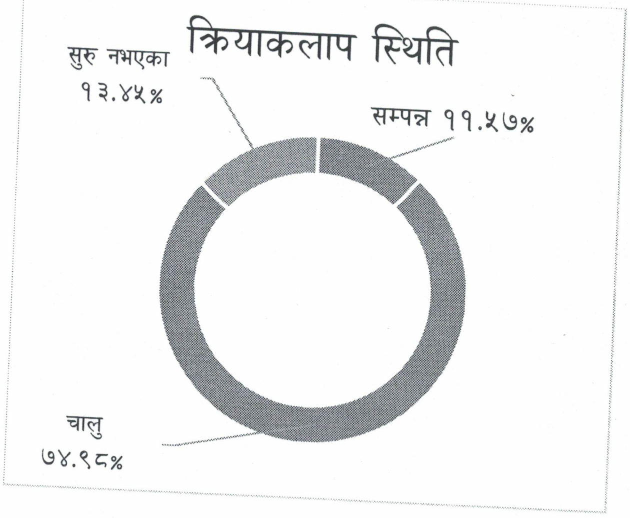

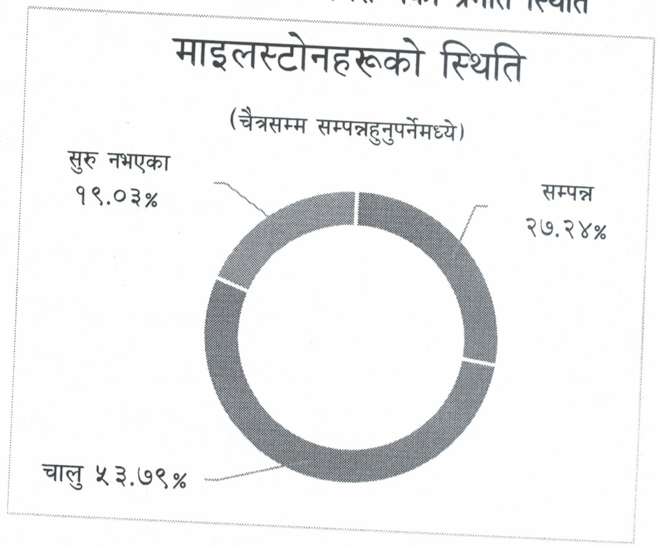

३. खर्च सम्बन्धी प्रगति स्थिति

महालेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट प्राप्त विवरण अनुसार यस आर्थिक वर्षमा नेपाल सरकारद्वारा विनियोजित कुल बजेटमध्ये चैत्र मसान्तसम्ममा ४८.६६% खर्च भएको छ। यसमध्ये चालुतर्फ ५८.८९%, पूँजीगततर्फ २७.२६% तथा वित्तीय व्यवस्थापन तर्फ ३४.२५% खर्च भएको छ। कुल खर्चसम्बन्धी विवरण तालिका-३ मा राखिएको छ।

तालिका-३

२०७८ चैत्रसम्मको कुल खर्च विवरण

रु. अर्बमा

विषय	चालु	पूँजीगत	वित्तीय	कुल
कुल बजेट	१०६२.२५३	३८०.७००	१८९.६५३	१६३२.६०६
चैत्रसम्मको खर्च	६२५.५८९	१०३.७९१	६४.९६५	७९४.३४५
खर्च प्रतिशत	५८.८९%	२७.२६%	३४.२५%	४८.६६%

(स्रोतः महालेखा नियन्त्रक कार्यालय)

४. क्षेत्रगत प्रगति स्थिति

४.१ आर्थिक क्षेत्र

आर्थिक क्षेत्र अन्तर्गत अर्थ, कृषि तथा पशुपंक्षी विकास, उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति, संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन, वन तथा वातावरण, भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय र लगानी बोर्डको कार्यालयको विश्लेषण गरिएको छ। यस समूह अन्तर्गतका मन्त्रालय तथा निकायहरूको क्रियाकलाप तथा माइलस्टोनको प्रगतिलाई देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छः

(क) क्रियाकलापको प्रगति स्थिति

चैत्र मसान्तसम्म यस क्षेत्रसँग सम्बन्धित मन्त्रालय/निकायहरूका क्रियाकलापहरूको सम्पादनको तुलनात्मक स्थिति हेर्दा अर्थ मन्त्रालयका सबैभन्दा धेरै ३६.८४% क्रियाकलापहरू सम्पन्न भएका छन् भने ४९.६२% चालु अवस्थामा रहेका छन्। त्यसैगरी, लगानी बोर्डको कार्यालयको १५.७९%, वन तथा वातावरण मन्त्रालयको ७.६९%, भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालयको ७.६९%, संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयको ५.४८%, उद्योग वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयको ४.७१% क्रियाकलाप सम्पन्न भएका छन् भने कृषि तथा पशुपंक्षी विकास मन्त्रालयको २.१७% क्रियाकलाप मात्र सम्पन्न भएको देखिएको छ। समग्र आर्थिक क्षेत्रको क्रियाकलापको प्रगति स्थिति हेर्दा १४.३५% सम्पन्न भएको, ७२.३८% चालु अवस्थामा रहेको र १३.२८% कार्य सुरु हुन नसकेको अवस्था देखिएको छ। यस क्षेत्रका क्रियाकलापहरूको सम्पादन सम्बन्धी विस्तृत विवरण तालिका-४ मा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका-४

आर्थिक क्षेत्रका क्रियाकलापको प्रगति स्थिति

क्र.स.	मन्त्रालय/निकाय	कुल क्रियाकलाप	सम्पन्न		चालु		कार्य सुरु नभएका	
			संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
१	अर्थ	१३३	४९	३६.८४	६६	४९.६२	१८	१३.५३
२	कृषि तथा पशुपंछी विकास	९२	२	२.१७	८१	८८.०४	९	९.७८
३	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति	८५	४	४.७१	५२	६१.१८	२९	३४.१२
४	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन	७३	४	५.४८	६७	९१.७८	२	२.७४
५	वन तथा वातावरण	३९	३	७.६९	३६	९२.३१	०	०.००
६	भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण	२६	२	७.६९	२१	८०.७७	३	११.५४
७	लगानी बोर्डको कार्यालय	१९	३	१५.७९	१५	७८.९५	१	५.२६
	कुल	४६७	६७	१४.३५	३३८	७२.३८	६२	१३.२८

स्रोतः एकीकृत अनुगमन प्रणाली)

(ख) माइलस्टोनको प्रगति स्थिति

आर्थिक क्षेत्रका ७ निकायहरूको समग्र स्थिति हेर्दा चैत्रसम्म सम्पन्न हुनुपर्ने माईलस्टोनहरूमध्ये करिव २५.६१% माइलस्टोन मात्र सम्पन्न भएका छन्। यस अवधिमा सम्पन्न हुनुपर्ने माइलस्टोनमध्ये ५२.४४% चालु अवस्थामा रहेका छन् भने २१.९५% सुरु हुन सकेका छैनन् जसमध्ये सबै भन्दा धेरै उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयको सम्पन्न हुनुपर्नेमध्ये ४८.७८% माईलस्टोन सुरु नै हुन नसकेको अवस्था देखिएको छ। तुलनात्मक रूपमा सबैभन्दा धेरै ५२.९% माइलस्टोन सम्पन्न भएको वन तथा वातावरण मन्त्रायको ३५.३% माइलस्टोन चालु अवस्थामा रहेको देखिएको छ।

त्यसैगरी चैत्रसम्म निश्चित लक्ष्य हासिल गरी चालु रहनुपर्ने माइलस्टोनहरूमध्ये ९२.६८% चालु अवस्थामा रहेका छन्। यस्ता माइलस्टोनहरूमध्ये अर्थ मन्त्रालय, भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय र लगानी बोर्डको कार्यालयको १००% माइलस्टोन चालु अवस्थामा रहेको देखिएको छ। चैत्रसम्म सुरु हुनपर्नेमध्ये तुलनात्मक रूपमा सवैभन्दा धेरै उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयको २८.६% माइलस्टोन सुरु नभएको देखिएको छ। यस क्षेत्रका माइलस्टोनहरूको समग्र प्रगति सम्बन्धी विवरण तालिका-५ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका-५

आर्थिक क्षेत्रका निकायहरूको माइलस्टोनहरूको चैत्र मसान्तसम्मको प्रगति स्थिति

क्र. सं.	मन्त्रालय/ निकाय	माइल स्टोन संख्या	चैत्र सम्म सम्पन्न हुनुपर्ने	चैत्रसम्म सम्पन्न हुनुपर्नेमध्ये						चैत्र भित्र सुरु हुनुपर्ने	चैत्रसम्म सुरु हुनुपर्ने(पछाडिको महिनामा सम्पन्न हुने) मध्ये				चैत्रभित्र सुरु वा सम्पन्न हुनुपर्ने मध्ये सुरु नभएको प्रतिशत
				सम्पन्न		चालु		सुरु नभएको			सुरु भएको		सुरु नभएको		
				संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत		संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	अर्थ	१७९	१३६	६२	४५.६	५९	४३.४	१५	११.०३	२५	२५	१००	०	०	९.३१७
२	कृषि	२२२	१३३	२३	१७.३	७३	५४.९	३७	२७.८२	७१	६६	९२.९६	५	७.०४	२०.५९
३	उद्योग	१६७	१२३	९	७.३२	५४	४३.९	६०	४८.७८	३५	२५	७१.४३	१०	२८.६	४४.३
४	संस्कृति	१६४	९४	१७	१८.१	७३	७७.७	४	४.२५५	४२	४१	९७.६२	१	२.३८	३.६७६
५	वन	७५	३४	१८	५२.९	१२	३५.३	४	११.७६	३४	३२	९४.१२	२	५.८८	८.८२४
६	भूमि व्यवस्था	६४	३१	८	२५.८	१७	५४.८	६	१९.३५	२२	२२	१००	०	०	११.३२
७	लगानी बोर्ड	४३	२३	१०	४३.५	१३	५६.५	०	०	१७	१७	१००	०	०	०
	कुल	९१४	५७४	१४७	२५.६१	३०१	५२.४४	१२६	२१.९५	२४६	२२८	९२.६८	१८	७.३२	१७.५६

(स्रोतः एकीकृत अनुगमन प्रणाली)

यस क्षेत्र अन्तर्गतका मन्त्रालय तथा निकायहरूको पूर्व निर्धारित कार्ययोजना अनुसारको कार्यसम्पादनको समय अनुसार विश्लेषण गर्दा चैत्रसम्म सम्पन्न हुनुपर्ने कुल ५७४ माइलस्टोनहरूमध्ये १४७ मात्र सम्पन्न भएका छन् भने सम्पन्न १४७ माईलस्टोनमध्ये १३४ समयमै सम्पन्न भएका छन्। वन तथा वातावरण मन्त्रालयको ९ र लगानी बोर्डको कार्यालयको ३ माइलस्टोनहरू निर्धारित समयभन्दा ढिलो सम्पन्न भएका छन्। आर्थिक क्षेत्रका माइलस्टोनहरूको समयसारिणी अनुसारको सम्पन्न स्थिति तालिका-६ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका-६

आर्थिक क्षेत्रका माइलस्टोनहरूको समयसारिणी अनुसारको प्रगति स्थिति

क्र.स.	मन्त्रालय/निकाय	माइलस्टोन संख्या	कुल सम्पन्न	छिटो सम्पन्न	समयमै सम्पन्न	ढिलो सम्पन्न
१	अर्थ	१७९	६२	०	६२	०
२	कृषि तथा पशुपंछी विकास	२२२	२३	०	२३	०
३	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति	१६७	९	०	९	०
४	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन	१६४	१७	०	१७	०
५	वन तथा वातावरण	७५	१८	१	८	९
६	भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण	६४	८	०	८	०
७	लगानी बोर्डको कार्यालय	४३	१०	०	७	३
	कुल	९१४	१४७	१	१३४	१२

(स्रोतः एकीकृत अनुगमन प्रणाली)

४.२ पूर्वाधार क्षेत्र

पूर्वाधार क्षेत्र अन्तर्गत भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात, उर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाई, शहरी विकास, खानेपानी र सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयको विश्लेषण गरिएको छ। यस समूह अन्तर्गतका मन्त्रालयहरूको क्रियाकलाप तथा माइलस्टोनको प्रगतिलाई देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छः

(क) क्रियाकलापको प्रगति स्थिति

यस क्षेत्रअन्तर्गतका क्रियाकलापहरूको चैत्रमसान्तसम्म कार्यसम्पादनको स्थिति हेर्दा सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयको १९.६४% क्रियाकलाप सम्पन्न भएका छन् भने उर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालयको २.२७% मात्र सम्पन्न भएका छन्। भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात, खानेपानी मन्त्रालय र शहरी विकास मन्त्रालयका कुनै पनि क्रियाकलाप सम्पन्न भएका छैनन्। भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालयको क्रियाकलापहरूमध्ये ४३.२८% सुरु नभएको देखिएको छ। समग्रमा यस क्षेत्रका क्रियाकलापहरूको प्रगति स्थिति न्यून रहेको छ। पूर्वाधार क्षेत्रका क्रियाकलापको प्रगति स्थिति तालिका-७ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका-७

पूर्वाधार क्षेत्रका क्रियाकलापको प्रगति स्थिति

क्र.स.	मन्त्रालय/निकाय	कुल क्रियाकलाप	सम्पन्न		चालु		कार्य सुरु नभएका	
			संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
१	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात	६७	०	०.००	३८	५६.७२	२९	४३.२८
२	ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाई	८८	२	२.२७	६७	७६.१४	१९	२१.५९
३	शहरी विकास	३५	०	०.००	३३	९४.२९	२	५.७१
४	खानेपानी	३४	०	०.००	२८	८२.३५	६	१७.६५
५	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि	५६	११	१९.६४	४३	७६.७९	२	३.५७
	कुल	२८०	१३	४.६४	२०९	७४.६४	५८	२०.७१

(स्रोतः एकीकृत अनुगमन प्रणाली)

(ख) माइलस्टोनको प्रगति स्थिति

यस समूहभित्र रहेका मन्त्रालयहरूमध्ये भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालयका चैत्र मसान्तसम्ममा सम्पन्न हुनुपर्ने मध्ये ६८.१२% सुरु हुन सकेका छैनन भने १४.५% सम्पन्न र १७.४% चालु अवस्थामा रहेको देखिएको छ। खानेपानी मन्त्रालयको चैत्रसम्म सम्पन्न हुनुपर्ने ३५ माईलस्टोन मध्ये कुनैपनी सम्पन्न भएको देखिँदैन। त्यस्तै चैत्र मसान्तसम्म सुरु हुनुपर्ने माइलस्टोनमध्ये सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयको १००% सुरु भएको देखिएको छ। पूर्वाधार क्षेत्रका माइलस्टोनहरूको समग्र प्रगति तालिका-८मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका-८

पूर्वाधार क्षेत्रका माइलस्टोनहरूको चैत्र मसान्तसम्मको प्रगति स्थति

क्र. सं.	मन्त्रालय/ निकाय	माइलस्टोन संख्या	चैत्र सम्म सम्पन्न हुनुपर्ने	चैत्रसम्म सम्पन्न हुनुपर्नेमध्ये						चैत्र भित्र सुरु हुनुपर्ने	चैत्रसम्म सुरु हुनुपर्ने(पछाडिको महिनामा सम्पन्न हुने) मध्ये				चैत्रभित्र सुरु वा सम्पन्न हुनुपर्ने मध्ये सुरु नभएको प्रतिशत
				सम्पन्न		चालु		सुरु नभएको			सुरु भएको		सुरु नभएको		
				संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत		संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	भौतिक पूर्वाधार	१४९	६९	१०	१४.५	१२	१७.४	४७	६८.१२	४३	३७	८६	६	१३.९५	४७.३
२	ऊर्जा, जलस्रोत	३०४	१३२	१२	९.०९	१००	७५.८	२०	१५.१५	१२३	११८	९५.९	५	४.०६	९.८
३	सहरी विकास	५९	२५	६	२४	१३	५२	६	२४	३१	२८	९०.३	३	९.६७	१६.१
४	खानेपानी	८१	३५	०	०	२३	६५.७	१२	३४.२९	३९	३४	८७.२	५	१२.८२	२३
५	सञ्चार	१४२	१२४	५०	४०.३	४०	३२.३	३४	२७.४२	५	५	१००	०	०	२६.४
कुल		७३५	३८५	७८	२०.३	१८८	४८.८	११९	३०.९१	२४१	२२२	९२.१	१९	७.८८	२२

(स्रोतः एकीकृत अनुगमन प्रणाली)

यस क्षेत्र अन्तर्गतका मन्त्रालयहरूको आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को लागि वार्षिक कार्ययोजनामा निर्धारण गरिएका कुल ७३५ माइलस्टोनमध्ये यस अवधिमा कुल ७८ माइलस्टोन मात्र सम्पन्न भएका छन् जुन यस अवधिमा सम्पन्न हुनुपर्ने ३८५ माइलस्टोनको २०.३% मात्र हो।सम्पन्न माइलस्टोनहरूको समयसीमाका आधारमा विश्लेषण गर्दा ३५.८९% ढिलो सम्पन्न भएका छन् भने ३.८% छिटो सम्पन्न भएका छन्। बाँकी समयमै सम्पन्न भएका छन। समय सारिणीअनुसार माइलस्टोनको प्रगति तालिका-९ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका-९

पूर्वाधार क्षेत्रका माइलस्टोनहरूको समयसारिणी अनुसारको प्रगति स्थिति

क्र.स.	मन्त्रालय	माइल्स्टोन्स संख्या	सम्पन्न	छिटो सम्पन्न	समयमै सम्पन्न	ढिलो सम्पन्न
१	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय	१४९	१०	०	६	४
२	ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय	३०४	१२	०	१२	०
३	सहरी विकास मन्त्रालय	५९	६	०	६	०
४	खानेपानी मन्त्रालय	८१	०	०	०	०
५	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	१४२	५०	३	२३	२४
कुल		७३५	७८	३	४७	२८

(स्रोतः एकीकृत अनुगमन प्रणाली)

४.३ सामाजिक क्षेत्र

सामाजिक क्षेत्र अन्तर्गत शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या, महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक, युवा तथा खेलकुद र श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालयको प्रगति विश्लेषण गरिएको छ। यस समूह अन्तर्गतका मन्त्रालयहरूको क्रियाकलाप तथा माइलस्टोनको प्रगतिलाई देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छः

(क) क्रियाकलापको प्रगति स्थिति

यस क्षेत्रसंग सम्बन्धित मन्त्रालयहरूका कुल २३६ क्रियाकलापहरू रहेकामा केवल १९.०७% सम्पन्न भएका, ७२.४६% चालु अवस्थामा रहेका र ८.४७% सुरु नभएको देखिएको छ। समूहमा सबै भन्दा धेरै शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयका ३३.३३% क्रियाकलाप सम्पन्न भएका छन् भने स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको २०%, युवा तथा खेलकुद मन्त्रालयको १३.७%, श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालयको ११.५४%, र महिला बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालयको १०.७१% क्रियाकलापमात्र सम्पन्न भएको देखिएको छ। त्यसैगरी कुल ७२.४६% क्रियाकलाप चालु रहेकामा सबैभन्दा धेरै महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालयका ८९.२९% क्रियाकलापहरू चालु अवस्थामा रहेका छन्। सुरु नभएका कुल क्रियाकलापहरू ८.४७% मध्ये सबैभन्दा धेरै श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालयका १९.२३% देखिएको छ भने महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालयका सबै क्रियाकलापहरू सुरु भएको देखिएको छ। सामाजिक क्षेत्रका क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयनसम्बन्धी प्रगति विवरण तालिका-१० मा प्रस्तुत गरिएको छः-

तालिका-१०

सामाजिक क्षेत्रका क्रियाकलापको प्रगति स्थिति

क.स.	मन्त्रालय/निकाय	कुल क्रियाकलाप	सम्पन्न		चालु		सुरु नभएका	
			संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
१	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	५४	१८	३३.३३	३३	६१.११	३	५.५६
२	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	५५	११	२०.००	३५	६३.६४	९	१६.३६
३	महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय	२८	३	१०.७१	२५	८९.२९	०	०.००
४	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	७३	१०	१३.७०	६०	८२.१९	३	४.११
५	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	२६	३	११.५४	१८	६९.२३	५	१९.२३
	कुल	२३६	४५	१९.०७	१७१	७२.४६	२०	८.४७

(स्रोतः एकीकृत अनुगमन प्रणाली)

(ख) माइलस्टोनको प्रगति स्थिति

यस क्षेत्रका कुल ४९१ माइलस्टोनमध्ये चैत्रसम्म सम्पन्न हुनुपर्ने ३९७ र चैत्रसम्ममा प्रारम्भ भई पछाडिको महिनामा सम्पन्न हुनुपर्ने ५९ माइलस्टोन रहेका छन्। सम्पन्न हुनुपर्ने माइलस्टोन मध्ये केवल ३६.५% माइलस्टोन मात्र सम्पन्न भएका, ५२.१% माइलस्टोन चालु रहेका र ११.३% माइलस्टोन सुरु हुन सकेका

छैनन्। त्यसैगरी चैत्रसम्ममा सुरु भई पछाडिको महिनामा सम्पन्न हुने माइलस्टोन मध्ये ९३.२% माइलस्टोन सुरु भएका र ६.७८% माइलस्टोन सुरु हुन सकेका छैनन्।

सम्पन्न भएका माइलस्टोनहरूमध्ये सबैभन्दा धेरै शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय र स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयका क्रमशः ५२% र ४४.५% रहेका छन् भने सबभन्दा कम महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालयका १८.८% देखिएको छ। चालु अवस्थामा सबैभन्दा धेरै महिला बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालयका ८१.३% माइलस्टोन रहेका छन्। सम्पन्न हुनुपर्ने मध्ये सबभन्दा धेरै स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको ३१.८% माइलस्टोनहरू सुरु हुन सकेका छैनन्।

त्यसैगरी चैत्रसम्ममा सुरु भई पछाडिको महिनामा सम्पन्न हुने माइलस्टोनहरूमध्ये श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय बाहेकका यस समूहका अन्य सबै मन्त्रालयहरूको सबै माइलस्टोनहरू प्रारम्भ भएको देखिएको छ। सुरु वा सम्पन्न हुनुपर्ने मध्ये कुल ४५६ माइलस्टोनमध्ये १०.७% माइलस्टोनहरू सुरु हुन सकेका छैनन्। सामाजिक क्षेत्रका माइलस्टोनहरूको कार्यप्रगति सम्बन्धी विवरण तालिका-११ मा प्रस्तुत छ।

तालिका-११

सामाजिक क्षेत्रका माइलस्टोनहरूको चैत्र मसान्तसम्मको प्रगति स्थिति

क्र. सं.	मन्त्रालय/ निकाय	माइलस्टोन संख्या	चैत्र सम्म सम्पन्न हुनुपर्ने	चैत्रसम्म सम्पन्न हुनुपर्नेमध्ये						चैत्र भित्र सुरु हुनुपर्ने	चैत्रसम्म सुरु हुनुपर्ने(पछाडिको महिनामा सम्पन्न हुने) मध्ये				चैत्रभित्र सुरु वा सम्पन्न हुनुपर्नेमध्ये सुरु नभएको प्रतिशत
				सम्पन्न		चालु		सुरु नभएको			सुरु भएको		सुरु नभएको		
				संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत		संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि	११५	९८	५१	५२	४४	४४.९	३	३.०६	१	१	१००	०	०	३.०३
२	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या	१३२	११०	४९	४४.५	२६	२३.६	३५	३१.८	९	९	१००	०	०	२९.४
३	महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक	४८	३२	६	१८.८	२६	८१.३	०	०	१५	१५	१००	०	०	०
४	युवा तथा खेलकुद	१५३	१३१	२९	२२.१	१००	७६.३	२	१.५३	१८	१८	१००	०	०	१.३४
५	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा	४३	२६	१०	३८.५	११	४२.३	५	१९.२	१६	१२	७५	४	२५	२१.४
कुल		४९१	३९७	१४५	३६.५	२०७	५२.१	४५	११.३	५९	५५	९३.२	४	६.७८	१०.७

(स्रोतः एकीकृत अनुगमन प्रणाली)

यस क्षेत्र अन्तर्गतका मन्त्रालय तथा निकायहरूको आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को लागि वार्षिक कार्ययोजनामा निर्धारण गरिएका कुल ४९१ माइलस्टोनमध्ये यस अवधिमा कुल १४५ माइलस्टोन सम्पन्न भएका छन्। सम्पन्न माइलस्टोनको समयसीमाका आधारमा हेर्दा ढिलो ८२, छिटो २ र ६१ माइलस्टोनहरू समयमै सम्पन्न भएको देखिन्छ। समयसारिणीका आधारमा सामाजिक क्षेत्रका माइलस्टोनहरूको प्रगति स्थिति तालिका-१२ मा प्रस्तुत छ।

तालिका-१२

सामाजिक क्षेत्रका माइलस्टोनहरूको समयसारिणी अनुसारको प्रगति स्थिति

क्र.स.	मन्त्रालय	माइल्स्टोन संख्या	सम्पन्न	छिटो सम्पन्न	समयमै सम्पन्न	ढिलो सम्पन्न
१	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि	११५	५१	१	२१	२९
२	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या	१३२	४९	१	२४	२४
३	महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक	४८	६	०	६	०
४	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	१५३	२९	०	९	२०
५	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा	४३	१०	०	१	९
कुल		४९१	१४५	२	६१	८२

(स्रोतः एकीकृत अनुगमन प्रणाली)

४.४ शासकीय सुधार क्षेत्र

शासकीय सुधार क्षेत्र अन्तर्गत प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, गृह, रक्षा, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन, कानुन न्याय तथा संसदीय मामिला र परराष्ट्र मन्त्रालय तथा राष्ट्रिय योजना आयोगको विश्लेषण गरिएको छ। यस समूह अन्तर्गतका मन्त्रालय तथा निकायहरूका क्रियाकलाप तथा माइलस्टोनको प्रगतिलाई देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छः

(क) क्रियाकलापको प्रगति स्थिति

यस क्षेत्र अन्तर्गत रहेका मन्त्रालय तथा निकायहरूका कुल १८४ क्रियाकलाप रहेकामा यस अवधिसम्ममा केवल ५.४३% क्रियाकलाप मात्र सम्पन्न भएका छन् भने ८५.३३% चालु रहेका र ९.२४% क्रियाकलापहरू सुरु हुन सकेका छैनन्। हालसम्म सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको ५, परराष्ट्र र गृह मन्त्रालयको २/२ तथा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको १ क्रियाकलाप सम्पन्न भएका र अन्य निकायका कुनैपनि क्रियाकलापहरू सम्पन्न हुन सकेका छैनन्।

शासकीय सुधार क्षेत्रका क्रियाकलापहरूको प्रगति स्थिति तालिका-१३ मा प्रस्तुत गरिएको छः

तालिका-१३

शासकीय सुधार क्षेत्रका क्रियाकलापहरूको प्रगति स्थिति

क्र.स.	मन्त्रालय/निकाय	कुल क्रियाकलाप	सम्पन्न		चालु		सुरु नभएको	
			संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
१	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	२२	१	४.५५	१७	७७.२७	४	१८.१८
२	गृह मन्त्रालय	५९	२	३.३९	५६	९४.९२	१	१.६९
३	रक्षा मन्त्रालय	२३	०	०.००	२०	८६.९६	३	१३.०४
४	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	३९	५	१२.८२	३०	७६.९२	४	१०.२६
५	कानुन, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	६	०	०.००	६	१००.००	०	०.००
६	परराष्ट्र मन्त्रालय	१४	२	१४.२९	१०	७१.४३	२	१४.२९
७	राष्ट्रिय योजना आयोग	२१	०	०.००	१८	८५.७१	३	१४.२९
कुल		१८४	१०	५.४३	१५७	८५.३३	१७	९.२४

स्रोतः एकीकृत अनुगमन प्रणाली)

(ख) माइलस्टोनको प्रगति स्थिति

यस समूहभित्र चैत्रसम्म सम्पन्न हुनुपर्ने माइलस्टोनहरू २५२ रहेकामा केवल २७% मात्र सम्पन्न भएका छन् भने ६७.०६% चालु रहेका र ६.३५% सुरु नै हुन सकेका छैनन्। सम्पन्न हुनुपर्ने माइलस्टोनमध्ये परराष्ट्र मन्त्रालयको सबैभन्दा धेरै ५५% रहेको छ भने गृह मन्त्रालयको सवैभन्दा कम ११.१% माइलस्टोन मात्र सम्पन्न भएको देखिएको छ। त्यसैगरी चैत्रभित्र सुरुभई पछाडिको महिनामा सम्पन्न हुने माइलस्टोनहरू ७३ रहेकामा ९०.४% माइलस्टोनहरू सुरु भएका छन् भने २.७४% माइलस्टोनहरू सुरु हुन सकेका छैनन्। चैत्रभित्र सुरु वा सम्पन्न हुनुपर्ने जम्मा ३२५ माइलस्टोनहरूमध्ये ५.५४% सुरु नभएको देखिएको छ। शासकीय सुधार क्षेत्रका माइलस्टोनहरूको प्रगति स्थिति तालिका-१४ मा प्रस्तुत गरिएको छः-

तालिका-१४

शासकीय सुधार क्षेत्रका माइलस्टोनको चैत्र मसान्तसम्मको प्रगति विवरण

क्र.सं.	मन्त्रालय/ निकाय	माइलस्टोन संख्या	चैत्रसम्म सम्पन्न हुनुपर्ने	चैत्रसम्म सम्पन्न हुनुपर्नेमध्ये						चैत्र भित्र सुरु हुनुपर्ने	चैत्रसम्म सुरु हुनुपर्ने(पछाडिको महिनामा सम्पन्न हुने) मध्ये				चैत्रभित्र सुरु वा सम्पन्न हुनुपर्ने मध्ये सुरु नभएको प्रतिशत
				सम्पन्न		चालु		सुरु नभएको			सुरु भएको		सुरु नभएको		
				संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत		संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
१	प्र.म. तथा म.प.को कार्यालय	३५	२७	५	१८.५	१९	७०.३७	३	११.१	४	३	७५	१	२५	१२.९०
२	गृह	१०७	९०	१०	११.१	७७	८५.५६	३	३.३३	१४	१४	१००	०	०	२.८८
३	रक्षा	६६	४४	१४	३१.८	२३	५२.२७	७	१५.९	८	८	१००	०	०	१३.४६
४	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन	८१	४१	१९	४६.३	२०	४८.७८	२	४.८८	२१	२१	१००	०	०	३.२३
५	कानुन, न्याय तथा संसदीय मामिला	१२	२	१	५०	१	५०	०	०	१०	९	९०	१	१०	८.३३
६	परराष्ट्र	४०	२०	११	५५	१०	५०	०	०	१२	७	५८.३	०	0.00	0.00
७	राष्ट्रिय योजना आयोग	४७	२८	८	२८.६	१९	६७.८६	१	३.५७	४	४	१००	०	०	३.१३
	कुल	३८८	२५२	६८	२७	१६९	६७.०६	१६	६.३५	७३	६६	९०.४	२	२.७४	५.५४

(स्रोतः एकीकृत अनुगमन प्रणाली)

यस क्षेत्र अन्तर्गतका मन्त्रालय तथा निकायहरूको आर्थिक वर्ष २०७८/७९ लागि निर्धारित माइलस्टोनहरू मध्ये ६८ माइलस्टोनहरू मात्र सम्पन्न भएकामा यी माइलस्टोनहरूको समयसीमाका आधारमा अध्ययन गर्दा ५ माइलस्टोन छिटो सम्पन्न भएको देखिएको छ भने १२ माइलस्टोन ढिलो र ५१ माइलस्टोन निर्धारित समयमै सम्पन्न भएका छन्।

समयसारिणिका आधारमा शासकीय सुधार क्षेत्रका माइलस्टोनहरूको प्रगति स्थिति तालिका १५ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका-१५

शासकीय सुधार क्षेत्रका माइलस्टोनहरूको समयसारिणि अनुसारको प्रगति स्थिति

क्र.स.	मन्त्रालय/निकाय	माइल्स्टोन्स संख्या	सम्पन्न	छिटो सम्पन्न	समयमै सम्पन्न	ढिलो सम्पन्न
१	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	३५	५	०	१	४
२	गृह	१०७	१०	०	१०	०
३	रक्षा	६६	१४	०	१४	०
४	सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन	८१	१९	०	१२	७
५	कानुन, न्याय तथा संसदीय मामिला	१२	१	०	१	०
६	परराष्ट्र	४०	११	५	५	१
७	राष्ट्रिय योजना आयोग	४७	८	०	८	०
कुल		३८८	६८	५	५१	१२

(स्रोतः एकीकृत अनुगमन प्रणाली)

५. संक्षिप्त समीक्षा

- तोकिएको काम समयमै सम्पन्न हुन नसक्नु नेपालको विकास प्रशासनको महत्वपूर्ण समस्याको रूपमा विगतदेखि नै रहेको छ। यस्तो हुनुमा विकास आयोजना एवम् कार्यक्रमहरू पूर्व तयारी बिना घोषणा हुनु, जोखिम विश्लेषण गरी त्यसलाई न्यून गर्ने उपायहरू अबलम्बन नगरिनु, न्यून बजेट तथा जनशक्ति हुनु आदि समस्या रहेका छन्। यसका अलावा आ.व. २०७६/७७ बाट विश्वव्यापी रूपमा फैलिएको कोभिड-१९ को महामारीले विकास प्रशासनलाई थप प्रभावित पारेको छ। चालु आ.व. मा समेत यसका असर बाँकी नै छन् र सरकारको समग्र विकासात्मक क्रियाकलापहरू कुनै न कुनै रूपमा यसबाट प्रभावित रहेका छन्। यद्यपि गतवर्ष जस्तो कोभिडको प्रभाव यस आ.व.मा तीव्र नरहेको, खोप लगाउन योग्य जनसंख्याले खोप प्राप्त गरिसकेको अवस्था छ। समग्र अर्थतन्त्रसमेत प्रभावित भएको अवस्थामा अर्थतन्त्रको पुनरुत्थान गरी थप गतिशील र चलायमान बनाउन तोकिएका क्रियाकलापहरू समयमै सम्पन्न गरी लक्ष्य प्राप्तिमा केन्द्रित हुनु आवश्यक छ।
- देशमा राजनीतिक परिवर्तनसँगै कार्यपालिकीय नेतृत्व परिवर्तन भई नयाँ सरकार गठन भएको तथा अध्यादेश मार्फत घोषणा भएको बजेट तथा कार्यक्रम प्रतिस्थापन विधेयक मार्फत् संशोधन भएकोले समेत कार्यान्वयन प्रक्रियाले प्रारम्भ हुन केही समय लिएको थियो। संसदबाट प्रतिस्थापन विधेयक अनुमोदन भएपछि मात्र कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन प्रारम्भ भएकोले संशोधित कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ।

- वार्षिक कार्यान्वयन कार्ययोजना तयार गर्ने क्रममा विभिन्न चरणमा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, अर्थ मन्त्रालय, राष्ट्रिय योजना आयोग र सम्बन्धित मन्त्रालय तथा निकायको उपस्थितिमा सघन छलफल गरी अन्तिम रूप प्रदान गरिएको थियो। यस क्रममा मन्त्रालय तथा निकायगत रूपमा तयार गरिएको वार्षिक बजेट कार्यान्वयन कार्ययोजनालाई आवधिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचनासँगको तादात्म्यताको विश्लेषण गरी सम्भव भएसम्म आवद्ध गराउने प्रयास गरिएको थियो भने कार्ययोजना तर्जुमाका क्रममा यस कार्यालयबाट मन्त्रालयहरूलाई पठाइएको कार्ययोजना तर्जुमा मार्गदर्शन तथा अर्थ मन्त्रालयबाट जारी भएको बजेट कार्यान्वयन मार्गदर्शनलाई समेत प्रमुख आधारका रूपमा लिइएको थियो।
- उक्त मार्गदर्शनमा व्यवस्था भएबमोजिम मन्त्रालय तथा निकायहरूले कानुनी तयारीका रूपमा गर्नुपर्ने कार्यहरू नयाँ कार्यविधि, निर्देशिका तर्जुमाका हकमा आश्विन महिना, विद्यमान कानुन संशोधन तथा कानुनको पूर्वतयारी भएका आयोजना तथा क्रियाकलापहरु संचालनको लागि बोलपत्र सूचना प्रकाशन कार्य श्रावण मसान्तसम्म सम्पन्न गर्ने र बोलपत्रको सम्झौता आश्विन मसान्तसम्म सम्पन्न गरी कार्यान्वयन प्रक्रिया अगाडि बढाउने गरी मन्त्रालय तथा निकायहरूका बजेट कार्यान्वयन कार्ययोजनाहरूलाई अन्तिम रूप प्रदान गरिएको थियो।
- राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण विघटन भएको छ। उक्त प्राधिकरणको कार्य जिम्मेबारीको रूपमा रहेका ४७ क्रियाकलाप र ११० माईलस्टोनहरूको हस्तान्तरण र स्वामित्व ग्रहण प्रक्रिया पुरा भैसकेको तर सोहि बमोजिम यस एकिकृत अनुगमन प्रणालीमा मिलान भइनसकेको अवस्था छ।
- यस कार्यालयको एकीकृत अनुगमन प्रणालीमा प्रविष्ट गरिएको मन्त्रालय तथा निकायहरूको स्वीकृत वार्षिक कार्ययोजना अनुसार अश्विन मसान्त सम्म मन्त्रालयहरूले विद्यमान कानुनहरू (कार्यविधि, निर्देशिका आदि) को संशोधन कार्य, बोलपत्र आव्हान तथा सूचना प्रकाशन कार्य, लागत अनुमान तयार गर्ने तथा प्रस्ताव आव्हान गर्ने जस्ता प्रारम्भिक कार्यहरू सम्पन्न गरिसक्नु पर्नेमा चैत्रमसान्तसम्ममा पनि सो कार्य पुरा हुन सकेको देखिएको छैन।
- यद्यपि, मन्त्रालयहरूको समग्र कार्यसम्पादनको अवस्था विश्लेषण गर्दा कार्ययोजनाको लक्ष्य अनुसार कार्य अगाडि बढ्न सकेको देखिदैन। यस कार्यालयको अनुगमन प्रणालीमा प्राप्त विवरण अनुसार मन्त्रालय तथा निकायहरूका यस अवधिसम्म सम्पन्न हुनुपर्ने गरी निर्धारण गरिएका माइलस्टोनमध्ये २७.२४% माइलस्टोन मात्र हालसम्म सम्पन्न भएका छन्।

- मन्त्रालय तथा निकायहरूले नियमित, विकासात्मक र आकस्मिक गतिविधि सञ्चालन गर्नका लागि वार्षिक रूपमा निर्धारण गरेको कार्ययोजनामा उल्लेखित समयसीमामा थोरै फेरबदल हुनु व्यवहारिकताको कसीमा स्वभाविक मान्न सकिएतापनि यस अवधिमा सम्पन्न हुनुपर्ने माइलस्टोनमध्ये ७२.७६% सम्पन्न हुननसक्नुले कार्यान्वयनको पद्धति र आवश्यक भएमा कार्ययोजना समेतलाई पुनर्समीक्षा गर्नुपर्ने देखिन्छ।
- बजेट निर्माण तथा कार्ययोजना तर्जुमाका क्रममा विभिन्न स्वरूपमा गरिएका सघन छलफलहरूका आधारमा स्वयं मन्त्रालयले लक्ष्य तथा समयसीमा निर्धारण गरी स्वीकृत भएको कार्ययोजनाको आर्थिक वर्षको प्रारम्भबाटै प्रभावकारी र नतिजामूखी कार्यान्वयन हुनुपर्नेमा सो भएको देखिदैन। साथै, कार्ययोजनामा निर्धारण गरिएका कार्यहरू सुरु वा सम्पन्न हुन नसक्नुका कारणहरू उल्लेख गरी प्रतिवेदन प्रविष्टि हुनुपर्नेमा सो समेत गरेको पाइदैन। यसलाई मन्त्रालय तथा निकायहरूको निर्धारित लक्ष्यप्रतिको कमजोर जवाफदेहिताको परिणाम हो भन्न सकिन्छ।
- सार्वजनिक व्यवस्थापन र सुशासनको क्षेत्रमा तत्काल सुधारको कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयन नगर्ने र वित्तीय व्यवस्थापनमा मौजुदा कानूनी व्यवस्थाको कडाईका साथ कार्यान्वयन नगर्ने हो भने आयोजना सुशासन विस्तारै कमजोर हुनुका साथै फितलो हुँदै जाने देखिन्छ।
- कार्यजिम्मेवारी निर्धारण गर्दा कार्यसम्पादन एवम् नेतृत्व मूल्याङ्कन गरी नतिजामा आधारित कार्यसम्पादन प्रणालीलाई सुदृढ गर्ने तर्फ ध्यान नदिने हो भने तोकिएको समयमा कार्य सम्पन्न नहुने प्रवृत्तिमा सुधार गर्न सकिँदैन।
- समीक्षा अवधिमा सम्पन्न भईसक्नुपर्ने गरी निर्धारण गरिएका तर सुरु नै हुननसकेका ३५५ माइलस्टोनहरूको मासिक बिभाजन हेर्दा श्रावणमा सम्पन्न हुनुपर्ने २१, भाद्रमा सम्पन्न हुनुपर्ने २८, आश्विनमा सम्पन्न हुनुपर्ने ६३, कार्तिकमा सम्पन्न हुनुपर्ने ३८, मंसिरमा सम्पन्न हुनुपर्ने ३०, पुसमा सम्पन्न हुनुपर्ने ३३, माघमा सम्पन्न हुनुपर्ने ३५, फागुनमा सम्पन्न हुनुपर्ने २७ र चैत्रमा सम्पन्न हुनुपर्ने ३५ माइलस्टोनहरू हालसम्म पनि सुरु हुन सकेका छैनन्। त्यसैगरी चैत्रसम्ममा सुरुभई पछाडिका महिनामा सम्पन्न हुने माइलस्टोनहरू मध्ये ४५ माईलस्टोनहरू सुरु नै हुनसकेका छैनन्। यो अवस्थाले मन्त्रालय/निकायहरूको न्यून कार्यसम्पादनको अवस्थालाई दर्शाउँछ। यसको विस्तृत विवरण तालिका -१६ मा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका-१६

सुरु नभएका माइलस्टोनको वर्गीकृत तालिका

क्र.स.	मन्त्रालय/ निकाय	सम्पन्न हुनुपर्ने तर सुरु नभएका माइलस्टोनहरुको सम्पन्न हुनुपर्ने महिना										चैत्रसम्म सुरुभई पछाडिको महिनामा सम्पन्न हुनेमध्ये सुरु नभएको	कुल जम्मा
		श्रावण	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मंसिर	पुस	माघ	फागुन	चैत्र	जम्मा		
१	उर्जा	०	०	१५	१	२	१	०	०	१	२०	५	२५
२	अर्थ	५	२	७	१	०	०	०	०	०	१५	०	१५
३	उद्योग	७	११	१४	३	५	७	४	४	५	६०	१०	७०
४	कृषि	१	११	८	८	५	०	१	०	३	३७	५	४२
५	कानून	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१	१
६	खानेपानी	०	०	१	२	५	१	१	०	२	१२	७	१९
७	गृह	०	०	०	१	०	१	१	०	०	३	०	३
८	परराष्ट्र	०	०	२	०	०	१	०	०	१	४	०	४
९	प्रधानमन्त्री	०	०	०	०	१	१	०	०	१	३	१	४
१०	भूमि	०	०	०	१	२	०	२	१	०	६	०	६
११	भौतिक	४	२	७	९	०	६	७	४	८	४७	६	५३
१२	युवा	१	०	१	०	०	०	०	०	०	२	०	२
१३	रक्षा	०	०	०	१	०	१	२	१	२	७	०	७
१४	शहरी	०	०	०	२	१	०	१	१	१	६	३	९
१५	वन	०	०	२	०	०	०	०	१	१	४	२	६
१६	शिक्षा	०	०	०	१	१	०	०	०	१	३	०	३
१७	श्रम	१	०	१	१	१	१	०	०	०	५	४	९
१८	संचार	२	२	५	४	२	३	१२	३	१	३४	०	३४
१९	स्वास्थ्य	०	०	०	३	५	१०	४	६	७	३५	०	३५
२०	संस्कृति	०	०	०	०	०	०	०	४	०	४	१	५
२१	महिला	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२२	सङ्घीय	०	०	०	०	०	०	०	१	१	२	०	२
२३	रा.यो.आ	०	०	०	०	०	०	०	१	०	१	०	१
२४	लगानी बोर्ड	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	कुल	२१	२८	६३	३८	३०	३३	३५	२७	३५	३१०	४५	३५५

(स्रोतः एकीकृत अनुगमन प्रणाली)

- माथि तालिकामा देखाइए जस्तै सम्पन्न हुनुपर्ने ३१० माइलस्टोनको कार्य हालसम्म सुरु हुन नसकेको देखिएको छ। एकीकृत अनुगमन प्रणालीमा प्राप्त प्रगति विवरण अध्ययन गर्दा सम्पन्न हुनुपर्ने कार्य सुरु हुन नसक्नुमा अधिकांश विषयहरूमा स्पष्ट कारण खुलाइएको छैन या त कुनै पनि विषयको रिपोर्टिङ गरिएको छैन। कारण खुलाइएका मध्ये धेरैजसो कार्यहरू सम्बन्धित मन्त्रालय तथा निकायहरूको आवश्यक पूर्वतयारी नपुगेको कारणले उक्त कार्यमा ढिलाइ हुन पुगेको देखिन्छ। यसको मतलव मन्त्रालय तथा निकायहरूको कार्ययोजना निर्माण वा कार्यक्रम निर्धारण नै वस्तुपरक, यथार्थ र वैज्ञानिक हुन सकेको छैन अथवा मन्त्रालयहरूले पूर्वनिर्धारित कार्ययोजना बमोजिमको कार्यसम्पादनमा चासो दिएका छैनन् भन्ने स्पष्ट हुन आउँछ।
- मन्त्रालयहरूबाट प्राप्त विवरण अनुसार चैत्र मसान्तसम्म सुरु वा सम्पन्न हुनुपर्ने माइस्टोनमध्ये सुरु हुन नसकेका माइलस्टोनको कारणहरू देहाय बमोजिम रहेका छन्:

तालिका-१७

काम सुरु हुन नसकेका माइलस्टोनको कारणहरू

क्र.स.	मन्त्रालय/निकाय	काम सुरु हुन नसक्नुका कारणहरू**														कुल	कैफियत
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४		
१	अर्थ	१५													०	१५	
२	उद्योग	१६	९	१६		२	४	६	३			१			३	६०	
३	कृषि	२४	१				४	३		३					२	३७	
४	सङ्घीय	१	१													२	
५	भूमि	४													२	६	
६	वन		१							३						४	
७	भौतिक	२५	१२						१	३		६				४७	
८	उर्जा	५	७		७		१									२०	
९	खानेपानी	६							३					३		१२	
१०	सञ्चार	१८	६			२	५	२	१							३४	
११	शहरी	३	२						१							६	
१२	शिक्षा			१			१		१							३	
१३	स्वास्थ्य	४	१७	५			२	३		३		१				३५	
१४	युवा			२												२	
१५	श्रम		३				२									५	
१६	रक्षा	३	१			२						१				७	
१७	प्रधानमन्त्री	१													२	३	
१८	परराष्ट्र	१								२					१	४	
१९	गृह		१			१	१									३	
२०	पर्यटन		१							३						४	
२१	रा.यो.आ.	०								१						१	
कुल		१२६	६२	२४	७	७	२०	१४	१०	१८	०	९	०	३	१०	३१०	

***(१) कारण नखुलेको (२) पूर्व तयारी पूरा नभएको (३) बजेट व्यवस्थापन /स्रोत सुनिश्चितता नभएको (४) जनशक्ति अभाव तथा नेतृत्व परिवर्तन (५) कोभिड-१९ को असर (६)कार्यविधि/नियमावली स्वीकृत नभएको (७) स्थान छनौट/जग्गा प्राप्ति नभएको (८) अन्तर तह/मन्त्रालय/निकाय समन्वय हुन नसकेको (९) कार्यक्रमको पुनर्संरचना गर्नुपरेको (१०) विपद, वर्षा तथा मौसमी प्रतिकुलता (११) अन्य निकायको सहमति प्राप्त नभएको (१२) संस्थागत संरचना (१३) विवाद तथा कानूनी जटिलता (१४) विकास साझेदारको प्रतिवद्धता तथा अन्तर्राष्ट्रिय कारणहरू*

- माथिको तलिकालाई विश्लेषण गर्दा हालसम्म सुरु वा सम्पन्न हुनुपर्ने मध्ये कार्य सुरु हुन नसक्नुका कारणहरूमा पूर्वतयारीका कार्यहरू पूरा हुन नसक्नु प्रमुख कारणको रूपमा रहेको छ। आर्थिक वर्षको प्रारम्भमै गर्नुपर्ने कार्यहरू जस्तै वार्षिक खरिद योजना बनाई लागू गर्ने, बोलपत्र सम्बन्धी कागजातहरू तयार गर्ने, सम्भाव्यता अध्ययन, वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्ने, सेवा निकाय छनौटका लागि सूचना प्रकाशन गर्ने, कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि वा संचालन ढाँचा तयार गर्ने जस्ता पूर्वतयारीका कार्यहरू हुन नसकेकोले कार्यक्रमहरू अगाडि बढ्न सकेका छैनन्। आर्थिक वर्षको प्रारम्भमै सम्पन्न हुनुपर्ने माइलस्टोनहरू समयमै सम्पन्न हुन नसक्दा त्यसपछि सञ्चालन हुने क्रियाकपालहरू स्वतः प्रभावित हुने कुरा स्वयंसिद्ध नै छ।
- त्यसैगरी बजेट व्यवस्थापन हुन नसकेको वा स्रोत सुनिश्चितता नभएको कारणबाट समेत कार्यक्रमहरू प्रभावित भएको देखिन्छ। चैत्र मसान्तसम्म सम्पन्न वा सुरु हुनुपर्ने माइलस्टोनहरू मध्ये २४ माइलस्टोनहरू यस कारणबाट प्रभावित छन्।
- नेपालमा विकास प्रशासनमा समस्याको रूपमा रहेको जग्गा प्राप्ति तथा स्थान छनोटको विषयबाट प्रभावित माइलस्टोनहरूको संख्या चालु आ.व.को यस अवधिमा २० रहेका छन्। जग्गा प्राप्तिको लागि समेत सम्बन्धित निकायहरूसंग पर्याप्त समन्वयको आवश्यकता छ। साथै स्थान छनौट वा जग्गा प्राप्ति जस्ता सामान्य पूर्वतयारीका विषय पूरा नभई आयोजना/कार्यक्रम छनौट गर्ने परिपाटी समेत अन्त्य हुन आवश्यक छ।
- सम्बन्धित निकायबाट नियमावली वा कार्यविधि जस्ता विषयहरू समयमै स्वीकृत/संशोधन नहुनु, अन्तरतह/मन्त्रालय/निकाय सँगको समन्वयको कमी, अन्य निकायबाट सहमति प्राप्त नहुने आदि कारणले समेत कार्यक्रमहरू प्रभावित भएको देखिएकोले समन्वय संयन्त्रलाई थप क्रियाशील गराउनु आवश्यक देखिएको छ। अन्तर निकाय सहमति/राय प्राप्त गर्नुपर्ने/प्रदान गर्ने बिषयमा तोकिएको समयसीमामा रही कार्यसम्पादन गर्नुपर्दछ। यस्ता विषयहरूमा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयबाट सहजीकरण गरिनुपर्दछ।
- कुनै कारण उल्लेख नगरिएका वा सम्बन्धित विषयमा प्रतिवेदन नै नगरिएकाले प्रारम्भ हुन नसकेका भनी उल्लेख भएका माइलस्टोनहरूको संख्या सबैभन्दा धेरै रहेकोले मन्त्रालय/निकायहरूले समयमा प्रतिवेदन गर्ने र सम्बन्धित समस्याको जानकारी गराई समाधान गर्न लाग्नुपर्ने देखिएको छ। यसरी

समयमै प्रतिवेदन नगर्नुले या त मन्त्रालयले प्रतिवेदनमा ध्यान नदिएको या उक्त विषय मन्त्रालयको प्राथमिकतामा नपरेको हुन सक्दछ।

- विकास साझेदारको प्रतिबद्धता तथा अन्तर्राष्ट्रिय कारणहरूले पनि केहि माइलस्टोनहरू प्रभावित भएका छन्। कुटनैतिक संयन्त्रहरूको थप सक्रियता अभिबृद्धि गरी अन्तर्राष्ट्रिय साझेदारीमा आधारित कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन सुनिश्चितता प्रबर्द्धन गर्नुपर्ने देखिएको छ।

माथि उल्लेखित तथ्याङ्क एवम् विश्लेषण समेतबाट मन्त्रालय/निकायहरूले मुख्यतः निम्न विषयहरूमा ध्यान दिएमा कार्यसम्पादनलाई थप नतिजामूखी र परिणाममुखी बनाउन सक्ने देखिन्छः

(क) अन्तर निकाय समन्वयको कमीले गति लिन नसकेका क्रियाकलापहरूका लागि समन्वयको कार्य प्रभावकारी बनाउनु आवश्यक छ। यसका लागि आवश्यकता अनुसार प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको सहयोग लिनु उपयुक्त हुन्छ।

(ख) आर्थिक वर्षको प्रारम्भमै सम्पन्न हुने भनी तोकिएका विषयहरू सुरु समेत हुन नसकेको स्थिति रहेकोले पछाडि कार्यचाप थपिन्छ तसर्थ त्यस्ता कार्यहरूलाई वैकल्पिक कार्ययोजना तयार गरी मूल कार्ययोजनामा असर नपर्ने गरी सम्पन्न गर्नुपर्दछ।

(ग) आयोजना/कार्यक्रम स्थलमा नगई वर्षात् या महामारीको समयमासमेत कार्यालयबाट सञ्चालन गर्न सकिने क्रियाकलापहरूको आधारभूत विषयहरू आ.व.को सुरुका महिनामै सम्पन्न गरी कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नुपर्ने समयमा कार्यचाप कम गर्दै कार्यान्वयन प्रभावकारिता अभिबृद्धि गर्नुपर्छ।

(घ) बजेटमा घोषणा भएको विषयमा सम्बन्धित निकायले आवश्यक स्रोतको व्यवस्था तुरुन्त गर्नु पर्दछ वा स्रोत सुनिश्चितता हुने गरी कार्य अगाडि बढाउने सहमति प्रदान गर्नुपर्दछ। अन्यथा कार्यान्वयन गर्ने निकायको कार्ययोजना प्रभावित हुन्छ।

(ङ) स्रोत सुनिश्चितता र कम बजेटको समस्यालाई न्यून गर्न बजेट निर्माण गर्दा अनिवार्य दायित्वको रकम र विकास सहायताका कार्यक्रमहरूमा छुट्याउनुपर्ने बजेट छुट्याईएपछि मात्र अन्य कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको/नगरिएको विषय राष्ट्रिय योजना आयोग र अर्थ मन्त्रालयले सुनिश्चित गर्नुपर्दछ।

(च) पन्ध्रौं पञ्चवर्षीय आवधिक योजना तथा आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ समेतले व्यवस्था गरेको राष्ट्रिय आयोजना बैंकको कार्यान्वयनलाई सुदृढ गर्नुपर्ने देखिएको छ। मन्त्रालय तथा निकायहरूले वार्षिक कार्यक्रमका रूपमा प्रस्ताव गर्ने कार्यक्रमहरूको स्वीकृतिको चरणमै स्रोत सुनिश्चितता

गर्ने तथा स्रोत सुनिश्चितता/व्यवस्था नभएका तथा पूर्वतयारी सम्पन्न नभएका आयोजना तथा कार्यक्रमहरूलाई वार्षिक रूपमा बजेट विनियोजन गर्ने परिपाटीको अन्त्य गर्नुपर्दछ।

(छ) राय तथा सहमति प्रदान गर्नुपर्ने विषय यथाशीघ्र सम्पन्न गर्ने तथा सहमति प्रदान गर्न नसकिने भएमा समेत आफ्नो निकायको राय छिटो उपलब्ध गराउने र यस्तो विषयको Track Record राखी नियमन तथा सहजीकरण गर्ने निकायमा पठाउनु उपयुक्त हुन्छ। साथै सहमति प्रदान गर्ने निकायले समेत यस्ता विषयहरूको Track Record राख्नु पर्दछ।

(ज) मन्त्रालयले समस्या समाधानका लागि गरेका प्रयासहरू एवम् मातहतका निकायहरूलाई दिएका निर्देशनहरूको जानकारी माथिल्लो तहबाट अनुगमन गर्ने निकायहरू (जस्तैः प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, अर्थ मन्त्रालय, राष्ट्रिय योजना आयोग आदि) लाई जानकारी दिनु उपयुक्त हुन्छ। यसबाट विषयवस्तुका सन्दर्भमा माथिल्लो निकायमा समेत जानकारी हुने तथा सो सम्बन्धमा एउटै बुझाई रहने र संस्थागत अभिलेख समेत रहन्छ।

(झ) आयोजना/कार्यक्रम कार्यान्वयमा देखिएका सम्बन्धित निकायबाट समाधान हुन नसक्ने समस्याहरूलाई यस कार्यालयको तत्काल समस्या समाधान केन्द्र एवम् सम्बन्धित विषयक्षेत्र हेर्ने महाशाखा/शाखामा जानकारी गराई समस्याको समाधानको पहल गर्नुपर्दछ।

(ञ) सुशासन (व्यवस्थापन तथा संचालन) ऐन, २०६४, निजामती सेवा ऐन, २०४९ र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ मा समेत सार्वजनिक पदाधिकारीको कार्यसम्पादन करार गर्ने प्रावधान भएतापनि प्रक्रियागत मार्गदर्शनको अभावमा उक्त प्रावधानको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुन सकेको छैन। नेपाल सरकारका बिभिन्न निकाय तथा आयोजनाहरूमा कार्यरत पदाधिकारी एवम् कर्मचारीहरूलाई आफ्नो कामप्रति बढी जवाफदेही र उत्तरदायी गराउँदै कार्यसम्पादनको स्तर अभिवृद्धि गर्न प्रक्रियागत मार्गदर्शन प्रदान गर्ने कार्यविधि वा निर्देशिका आवश्यक देखिएको छ।